

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Evham, şübehat, dalâletin menşe' ve mahzenlerinden biri: Nefis, kendisini kader ve sıfât-ı İlâhiyenin tecelliyat dairesinden hariç addeder..." Bu cümleleri izah edebilir misiniz?

İnsanın vehim, şüphe ve sapkınlığa düşmesinin kaynaklarından ve sebeplerinden birisi; nefsin kendisini Allah'ın terbiye ve idaresinin haricinde görmesidir. Sonra nefis, kendisini Allah'ın isim ve sıfatlarının terbiye ve idaresinde bulunan bir şeyin yerine koyar. O şeyde fena bulur yani; kendisini o şey ile özdeşleştirip aynileştirir. Nasıl kendi zatını, Allah'ın terbiye ve idaresinin haricinde görüyor ise, kendi ile özdeşleştirdiği şeyi de Allah'ın terbiye ve idaresinden, bazı indi tevil ve hezayanlar ile haricinde görmeye başlar.

Kendisinin girdiği gizli şirke, kendi ile özdeşleştirdiği şeyleri de dahil eder. Tabi bu nefsin kendi iç dünyasındaki bir tasavvurdur, hariçteki şeylere hakikat noktasından zarar veremez, onları müşrik yapamaz. Yapsa yapsa ancak kendi vehimli ve karanlıklı aleminde yapar. İnsan küçük bir alem olması hasebi ile şu batıl tasviri ile bütün alemini de şirkin rengine boyar.

Nefsin kendisini, Allah'ın terbiye ve idaresinin dışında görmesinin sebebi ise; acz, fakr ve kusurunu idrak edememesidir. İnsan acizliğini görebilir ise; aciz olamayanı bulabilir; yoksa bulması ve tabi olması çok zordur.